

Беляєва І.П., Саченко Т.Ю.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті досліджується сутність, структура та методологічне обґрунтування понять фінансова стійкість та фінансовий стан. Визначено типи фінансової стійкості. Розглянуто підходи до визначення понять ліквідності та платоспроможності, досліджено їх сутність та наведено їх авторське бачення. Досліджено класифікацію підприємств за рейтингом платоспроможності.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, платоспроможність підприємства, ліквідність підприємства, фінансові ресурси, планування, фінансовий стан.

Беляева И.П., Саченко Т.Ю.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследуется сущность, структура и методологическое обоснование понятий финансовая устойчивость и финансовое состояние. Определены типы финансовой устойчивости. Рассмотрены подходы к определению понятий ликвидности и платежеспособности, исследованы их сущность и приведены их авторское видение. Исследована классификацию предприятий по рейтингу платежеспособности.

Ключевые слова: финансовая устойчивость предприятия, платежеспособность предприятия, ликвидность предприятия, финансовые ресурсы, планирование, финансовое состояние.

Belyaeva I.P., Satchenko T.Yu.

THEORETICAL BASIS OF ESTIMATION OF FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

In the article the essence, structure and methodological substantiation of the concepts of financial stability and financial condition are investigated. The types of financial stability are determined. Approaches to definition of concepts of liquidity and solvency are considered, their essence is investigated and their author's vision is presented. The classification of enterprises according to the rating of solvency is investigated.

***Key words:** financial stability of the enterprise, solvency of the enterprise, liquidity of the enterprise, financial resources, planning, financial condition.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах підприємства самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперебійного функціонування. Фінансова стійкість підприємства характеризується таким станом фінансових ресурсів, який відповідає потребам розвитку та вимогам ринку. Самостійний пошук партнера також зумовлює наявність обґрунтованих критеріїв його вибору з точки зору фінансової стійкості. В сучасних умовах фінансова стійкість виступає якісною характеристикою фінансових можливостей підприємства та його партнерів.

У зв'язку з переходом політичних, економічних і фінансових проблем у країні на мікрорівень, характерним є зростання інтересу до питань діагностики фінансового стану підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вагомим внеском у розвиток сучасної теорії та практики оцінки фінансового стану підприємства є роботи, написані такими вітчизняними й зарубіжними вченими, як О.І. Амоша, Т.Г. Бень, Т.Б. Бердникова, І.О. Бланк, Е. Брігхем, Дж. К. ВанХорн, Л. Гапенські, С.Б. Довбня, А.П. Ковальов, В.Є. Козак, В.В. Новожилов, В.Я. Нусінов, С.Я. Салига, А.М. Турило, К. Уолш, Н.В. Шевчук, А.Д. Шеремет та ін.

Однак питання оцінки фінансового стану підприємства за даними аналізу фінансової звітності й до сьогодні є дискусійним та вимагає пильної

уваги.

Метою дослідження є дослідження теоретичних основ оцінювання фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. В ринкових умовах суб'єкти господарювання самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперебійної діяльності. Фінансова стійкість підприємства характеризується таким станом фінансових ресурсів, який відповідає потребам розвитку та вимогам ринку.

Відомо, що, з одного боку, фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності; з іншого ж боку, резерви зростання цих результатів можна виявити тільки на підставі своєчасної та об'єктивної діагностики фінансового стану.

Фінансовий стан є синтетичним показником операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання, а також економічною категорією, що відображає фінансові відносини суб'єктів ринку і їх здатність самофінансування своєї діяльності [12].

Визначення дефініції «фінансовий стан» є дискусійним в наукових колах.

І.А. Бланк визначає фінансовий стан як «рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [3].

Під фінансовим станом розуміють здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільним їх розміщенням і ефективним використанням, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання [4].

Так, Крейніна Н.М. стверджує що фінансовий стан характеризується наявністю, розміщенням, використанням фінансових ресурсів підприємства [8]. Зокрема в своїх роботах науковець визначає, що «фінансовий стан – це найважливіша характеристика будь-якого

підприємства». Показники оцінки фінансового стану відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів, конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, ступінь гарантування економічних інтересів підприємства та його партнерів по фінансовим та іншим економічним відносинам [9].

В.В.Ковальов визначає «фінансовий стан як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів» [7].

І.Т. Балабанов висловив думку, що фінансовий стан характеризує його фінансову конкурентоспроможність (тобто платоспроможності та кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою й іншими господарюючими суб'єктами [1, с. 216].

На думку Русак В.А. та Русак Н.А. «фінансовий стан – це здатність фінансувати свою діяльність, що характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної та інших видів діяльності підприємства, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю і фінансовою стійкістю» [17].

Дослідники Мороз О.В., Сметанюк О.А. та Ткаченко І.С. наголошують на тому, що «фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому» [14, 68].

І.А.Жулега, у цілому погоджуючись із попереднім підходом до визначення фінансового стану, розглядає його як економічну категорію, що характеризує розміщення, власність і використання фінансових ресурсів, а

також їх достатність у кожен момент часу [5,с.10].

Рівень фінансового стану суб'єкта господарювання оцінюється за рядом елементів, головним з яких є рівень фінансової стійкості. Даний показник допомагає визначити рівень фінансового ризику, пов'язаного з формуванням структури джерел капіталу, а тим самим і міру стабільності фінансової бази розвитку підприємства в майбутньому періоді [2].

Говорити про відсутність фінансової стійкості у господарюючого суб'єкта у зв'язку з наявністю формування активів за рахунок позиченого капіталу в певних межах, неможливо. Оскільки це є об'єктивним явищем і не обов'язково свідчить про відсутність фінансової стійкості, а більше характеризує фінансову активність[15].

Відповідно до впливу факторів на стійкість підприємства вона поділяється за певними видами. Стосовно до підприємства стійкість може бути загальною та фінансовою, а в залежності від факторів, що впливають на неї – внутрішньою та зовнішньою [16] .

«Внутрішню» стійкість визначено як загальний фінансовий стан підприємства, трудового потенціалу, матеріально - речової й вартісної (грошової) структур виробництва і таку їх динаміку, при яких забезпечується стабільно високі натурально - речові і фінансові результати його функціонування [12]. В основі досягнення внутрішньої стійкості лежить принцип активності, своєчасного і гнучкого управління цими факторами діяльності.

Виділяють ще так звану «успадковану» стійкість [16], яка визначається наявністю відомого запису міцності, що захищає підприємство від несприятливих дестабілізуючих умов.

«Зовнішня», по відношенню до підприємства та в залежності від факторів впливу, стійкість визначається стабільним економічним середовищем, в межах якої провадиться підприємницька діяльність [11]. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкових відносин.

«Загальна» стійкість суб'єкта господарювання в ринкових умовах залежить перш за все від стабільного одержання виручки, причому достатньої для розрахунку з державою, постачальниками, кредиторами, робітниками тощо. В той час для розвитку підприємства необхідною умовою, після проведення всіх розрахунків та виконання всіх зобов'язань, є залишок прибутку, який дозволить розвивати виробництво, модернізувати устаткування, матеріальну базу, поліпшити соціальні умови та ін. Отже, «загальна стійкість підприємства передбачає його здатність здійснювати управління внутрішніми факторами діяльності та пристосуватись до зовнішніх, що дозволяє підтримувати оптимальні умови для ефективного господарювання» [12].

Виходячи з вище викладеного, найголовнішою умовою стійкості підприємства є його можливість динамічно розвиватися в умовах впливу внутрішнього і зовнішнього середовища. Для підтримання цього процесу підприємство повинно забезпечити гнучку структуру фінансових ресурсів і за необхідності мати можливість залучати позичкові кошти та вчасно їх погашати. Отже, фінансова стійкість пов'язана із загальною мірою фінансового забезпечення підприємства, ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів, з умовами, на яких залучені, а також з обслуговуванням зовнішніх джерел коштів.

Розглядаючи дефініцію просто як «фінансова стійкість», одразу підкреслюється фінансовий аспект визначеної проблеми, але в змісті цього терміні закладено фінансово-економічний зміст. Фінансова стійкість визначається як критерій економічної спроможності підприємства. Проаналізувавши наукову економічну літературу можна зробити висновок, що більшість економістів ототожнюють поняття «фінансовий стан» та «фінансова стійкість», але поняття «фінансова стійкість» в цьому випадку розуміється як стійкий, або позитивний фінансовий стан.

В науковій літературі визначають чотири типи фінансової стійкості підприємства:

- 1) абсолютна стійкість;
- 2) нормальна стійкість;
- 3) нестійкий (передкризовий) фінансовий стан;
- 4) кризовий фінансовий стан.

В даній класифікації передбачається тотожність понять «абсолютна стійкість фінансового стану» та «стійкий фінансовий стан», «відсутність фінансової стійкості» та «нестійкий фінансовий стан». Виходячи з цього фінансова стійкість є віддзеркаленням позитивного фінансового стану підприємства, тобто поняття «фінансова стійкість» та «стійкий фінансовий стан» є тотожними [12].

Головними якісними характеристиками фінансового стану підприємств є показники ліквідності та платоспроможності. Категорії «платоспроможність» та «ліквідність» є складовими частинами широкого кола економічних знань як на макро-, так і на мікрорівні. Отже, необхідно визначити насамперед сутність даних економічних категорій.

Платоспроможність – це поняття, яке показує стан та готовність до дій. Між ними, як відомо, є відмінності, здатність переважно пов'язана із внутрішньою характеристикою об'єкту, в той час як готовність передбачає ще й дію зовнішніх факторів: у даному випадку це конкретні строки виконання зобов'язань [6]. Якщо ж підприємство не здатне виконати свої зобов'язання в передбачені строки, то воно є неплатоспроможним і може бути ліквідовано, тобто припинити свою діяльність.

В основу платоспроможності покладена здатність сплачувати, тобто відповідати за своїми зобов'язаннями. В основу виникнення зобов'язань завжди покладена дієздатність, тобто здатність юридичної або фізичної особи своїми діями набувати прав і створювати для себе юридичні обов'язки, нести відповідальність за здійснені правопорушення.

Іонін Є.Є. визначає платоспроможність як доволі містке поняття, яке включає:

- кредитоспроможність (можливість отримання та погашення кредиту і

процентів за ним);

– податкоспроможність (можливість виконання податкових зобов'язань).

Платоспроможність знаходить своє відображення в платіжній дисципліні, тобто в дотриманні строків та порядку погашення грошових зобов'язань[26].

Також важливим чинником, який впливає на платоспроможність підприємств АПК, є природно-кліматичні умови, нерівномірність отримання доходів упродовж технологічного циклу вирощування сільськогосподарських культур. Сезонний характер виробництва спричиняє низький рівень ліквідності господарських засобів. Розірваність технологічного зв'язку, на різних стадіях (виробництво, переробка, реалізація продукції). Сільськогосподарські виробники перебувають у складному становищі.

За класифікацією Л.М. Чернелевського [18, с. 150-151] за рейтингом платоспроможності підприємства можна поділити на п'ять класів, а саме:

1) «Вищий клас, тобто абсолютно стійка платоспроможність. Характеристиками даного класу є висока кредитоспроможність, що передбачає використання кредитних і відсоткових пільг.

2) Перший клас характеризується високою платоспроможністю і кредитоспроможністю з невеликими відхиленнями від норми за певними показниками і періодами. Підприємство в цей період може отримати кредитні і відсоткові пільги, а також має можливість продажу цінних паперів з коефіцієнтом, що перевищує номінал.

3) Другий клас. Характеристиками фінансового стану виступають ознаки фінансового напруження, несвоєчасність платежів, але разом з тим є можливість їх подолання. Підприємство в цілому кредитоспроможне, але в деяких випадках необхідне надійне забезпечення, а також має можливість продажу цінних паперів за номіналом.

4) Третій клас – підприємствопідвищеного ризику. Кредитоспроможність обмежена (тільки під надійне забезпечення), а також має можливість продажу цінних паперів нижче номіналу.

5) Четвертий клас – підприємство неплатоспроможне, можливості

стабілізації в майбутньому немає. Термін заборгованості перевищує три місяці, стан життєдіяльності підприємства на межі банкрутства. Підприємство має можливість отримати тільки цільові кредити під надійні гарантії». З вище викладеного можна зробити висновки, що рейтинг підприємства носить суворо індивідуальний характер і приймається на основі експертного вивчення повного обсягу інформації [18].

Отже, підсумовуючи вище викладене можна дійти висновку, що платоспроможність підприємства – це стан грошового забезпечення виробничих та інвестиційних процесів, за якого нестача фінансових ресурсів долається за допомогою внутрішньої їх мобілізації та операцій з активами для здійснення поточних платежів.

Поняття «ліквідність» походить від латинського (*liquidus*), та має значення «рідкий, що розтікається», а отже, здатний змінювати свою форму. Він характеризується мовною схожістю: англійською - (*liquidity*), французькою - (*liquidité*), і німецькою - (*dieLiquidât*) [12].

Іонін Є.Є. стосовно економічної системи визначає «ліквідність, як здатність будь-яких активів перетворюватись на гроші (що легко реалізуються, перетворюються на готівку), тобто змінювати свою форму в час» [6, с.31]. Аналіз літературних джерел свідчить, що в економічній науці категорія «ліквідність» має тривалий період формування та тісно пов'язана з розвитком теорії ціноутворення.

Поняття ліквідності підприємства тісно пов'язане з платоспроможністю, оскільки ліквідність підприємства – це засіб забезпечення платоспроможності. Якщо підприємство має недостатню ліквідність, то воно вже автоматично не є платоспроможним. На рисунку 1 показано взаємозв'язки між платоспроможністю та ліквідністю підприємства, а також ліквідністю його балансу.

Рис. 1 Взаємозв'язок платоспроможності та ліквідності підприємства

Джерело:Макарчук І.М. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства/ І.М. Марчук // Економічний вісник Університету . –2011. – № 17/2. – С. 205–211.

З рис. 1 видно, що ліквідність балансу є основою платоспроможності і ліквідності підприємства. Але, якщо підприємство є платоспроможним і тримає відповідний діловий імідж, то має можливість підтримувати свою ліквідність, адже підприємство має можливість залучити кошти ззовні, оскільки воно має відповідний діловий імідж та досить високий рівень інвестиційної привабливості.

Разом з тим можуть виникнути ситуації, коли підприємство є ліквідним, але не платоспроможним або навпаки. Розглянемо дану ситуацію детальніше, підприємство має на балансі майно, якого вистачає для покриття всієї суми зобов'язань, але разом з тим не має достатньої суми тимчасово вільних котів для покриття поточних зобов'язань (підприємство ліквідне, але неплатоспроможне); підприємство має достатню суму тимчасово вільних фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань, але не має майна, достатнього для покриття всієї суми зобов'язань (підприємство платоспроможне, але неліквідне) [12].

Отже, ліквідність підприємства – це його здатність до платоспроможності в майбутньому, яка на практиці може і не реалізуватися.

Таке трактування ліквідності, чітко розмежовує визначення «ліквідність» та «платоспроможність».

В науковій літературі досить часто виникають розбіжності у трактуванні завдань, що необхідно вирішувати в процесі фінансового аналізу та оцінки фінансового стану підприємства за фінансовою звітністю, внаслідок чого ці поняття «ліквідність» та «платоспроможність» ототожнюються .

Методику фінансового аналізу можна поділити на три взаємопов'язані блоки:

- 1) аналізу фінансових результатів діяльності підприємства;
- 2) аналізу фінансового стану;
- 3) аналізу ефективності фінансово - господарської діяльності.

До блоку аналізу ефективності фінансово - господарської діяльності віднесено аналіз ділової активності та рентабельності. На нашу думку, не потрібно виокремлювати даний напрям, оскільки аналіз ділової активності та рентабельності підприємства є складовою частиною аналізу його фінансового стану.

Аналіз фінансового стану є складовою частиною фінансового аналізу. Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є баланс підприємства. Значення цієї форми фінансової звітності настільки важливе, що аналіз фінансового стану ототожнюють з аналізом балансу. Але для аналізу фінансового стану не достатньо буде здійснити лише вивчення балансу. Для цього може бути необхідним дослідження також звіту про фінансові результати, Приміток до річної фінансової звітності або всіх форм фінансової звітності. Проте цього також може бути недостатньо. Одним з напрямів аналізу фінансового стану є вивчення ринкової активності. Для здійснення цього блоку аналізу необхідно залучати додаткову інформацію (наприклад, про ринкову вартість акцій тощо). Також хотілося б звернути увагу на те, що, наполягаючи на визначенні фінансового стану як динамічного поняття, слід залучати фінансові звіти та необхідну додаткову інформацію не на певну дату, а за декілька звітних періодів [12].

Таким чином, аналіз фінансового стану є процесом дослідження форм фінансової звітності за декілька звітних періодів із залученням у разі необхідності додаткової аналітичної інформації. Зміст фінансового аналізу є ширшим за зміст аналізу фінансового стану підприємства, оскільки включає в себе, окрім аналізу фінансового стану, також визначення факторів, що вплинули на фінансові результати діяльності, та пошук резервів збільшення рентабельності, зменшення собівартості, підвищення ефективності діяльності за рахунок інших факторів.

За допомогою аналізу фінансового стану підприємства внутрішні користувачі та інші зацікавлені особи - інвестори, кредитори, менеджери, потенційні санатори тощо (зовнішні користувачі) - мають можливість оцінити минулий, поточний та перспективний стан підприємства в ринковому середовищі і прийняти рішення, які впливатимуть на його подальшу виробничо-господарську діяльність.

Оцінка фінансового стану, включає в себе розгляд кожного показника, отриманого в результаті аналізу фінансового стану, з точки зору відповідності його фактичного рівня нормальному для даного підприємства рівню, ідентифікацію факторів, що вплинули на величину показника, визначення необхідної величини показника на перспективу та способів її досягнення.

До кола питань, які вирішуються в результаті здійснення оцінки фінансового стану, відноситься також визначення можливих змін показників при зміні того чи іншого фактору, взаємозалежності показників фінансового стану та забезпечення цілеспрямованості їх системи для правильної орієнтації спеціалістів підприємства в методах поліпшення фінансового стану [4, с.4]. Факторний аналіз як такий є предметом фінансового аналізу, дослідження взаємозалежностей показників є можливим, проте не обов'язковим при здійсненні оцінки, оскільки така взаємозалежність вивчається в процесі аналізу фінансового стану.

Висновки. За умов переходу економіки України до ринкових відносин

своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств набула особливого значення, оскільки за її результатами здійснюються планування та підготовка управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства, тобто формується інформаційна система фінансового менеджменту, або фінансова інформація. Слід зазначити, що користувачами фінансової інформації є не тільки управлінський персонал підприємства та його засновники, а також інвестори - з метою вивчення ефективності використання ресурсів, постачальники - для своєчасного отримання платежів; потенційні санатори - при прийнятті рішень про участь у фінансовому оздоровленні неспроможного боржника; податкові інспекції - для виконання плану надходження коштів до бюджету, банки - для оцінки умов кредитування і визначення ступеню ризику; тощо. процесі дослідження проблем формування «брудних» грошей та визначення шляхів запобігання їх «відмиванню» необхідність проведення внутрішнього та зовнішнього порівняльного аналізу діяльності підприємств визначено як один із способів виявлення відповідними державними органами фактів легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом.

При наданні (отриманні) кредиту важливо досліджувати фінансовий стан підприємства не тільки на останню звітну дату перед отриманням кредиту, а й у динаміці в процесі його використання та повернення, що є не стільки важливим для банківської установи, яка надала кредит, скільки для підприємства, що його використовує. З боку банку доцільно було б досліджувати фінансово-господарський стан підприємства в якомога тривалішій динаміці для визначення тенденцій його розвитку.

Отже, для підтримання стійкого фінансового стану слід систематично проводити його аналіз та оцінку з метою своєчасного виявлення та вжиття заходів щодо запобігання поширення негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента /И. Т. Балабанов. –2-е изд., доп. и перераб. - Москва : Финансы и статистика, 2009. –512 с.
2. Белінська Я.В. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку./ Я.В. Белінська, В.П. Биховченко // Стратегічні пріоритети – 2012. - № 1 (22), с.72-84
3. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. - К.: Ника-Центр, 1998. - 474 с.
4. Борисова В.А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємства. // Фінанси України.-2010.- №10.- С.63-68.
5. Жулега И.А. Методология анали за фінансового состояния предприятия : монография / И. А.Жулега ; ГУАП. –Санкт-Петербург, 2014. – 235 с.
6. Іонін Є.Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування поняття «платоспроможність» і «ліквідність» / Є.Є. Іонін // Актуальні проблеми економіки. – 2014. - №6. – С.31-35
7. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В.В.Ковалев, О. Н. Волкова. –Москва : ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2014. – 424с.
8. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М. Н.Крейнина. –Москва : АО «ДИС» ; МВ-Центр, 2009. –256 с.
9. Крейнина М.Н. Финансовое состояние предприятия. Методы оценки / Марина Наумовна Крейнина. –Москва : ИКЦ «ДИС», 2001. –224 с.
10. Кужелев М.О.Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища / М.О. Кужелев,В.В. Меженська // Схід. – Донецьк: Східний видавничий дім. – 2012. - № 1 (115).- с. 62-67
11. Кужелев М.О. Оцінка фінансового становища підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища: стратегічні аспекти/ М.О. Кужелев, Т.А. Нестерчук// Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності. – Ірпінь: Видавництво Університету ДФС України, 2017 – 56-60.
12. Макарчук І.М. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства/ І.М. Марчук // Економічний вісник Університету . –2015. – № 17/2. – С. 205–211.
13. Моляков Д.С. Финансы предприятий отраслей народного хозяйства: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 200 с.
14. Мороз О.В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах : монографія / О. В. Мороз, О. А.Сметанюк. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2011. –167 с.
15. Островська О.А. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємства будівельних матеріалів: суть та необхідність розробки // Ринок цінних паперів. – 2011. - №9-10. – С.37-44.
16. Родинова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. – М.: Перспектива, 2005 – 98с.

17. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: справочное пособие / Н. А. Русак, В. А. Русак.—Минск: Высшая школа, 2007. —309с.

18. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: Підручник / Чернелевський Л.М. – К. 2013.

Беляєва Ірина Петрівна – аспірантка кафедри фінансових ринків Університету ДФС України.

Саченко Тетяна Юріївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Навчально–наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України.